

Války i po roce 2000?

Politické i vojenské analýzy vycházející ze současných a budoucích potenciálních ohrožení ukazují, že různé programy restrukturalizace ozbrojených sil jednotlivých států se v mnoha směrech navzájem podobají. Všechny usilují o adaptaci ozbrojených sil na jejich novou úlohu „nástroje předcházení krizím, řízení jejich vývoje a zachování míru“. V důsledku je všeobecná tendence udržovat méně početné vojenské formace, mobilnější, s vyšším stupněm profesionalizace a lépe kvalitativně vyzbrojené (viz tabulka), neboť nebezpečí válek, respektive ozbrojených konfliktů zdaleka nepominulo. Ve vícepolárním jaderném světě totiž může dojít ke strategickému chaosu, při kterém se mnohonásobně zvýší riziko regionálních konfliktů, do kterých by mohly být zataženy i některé z jaderných mocností. Informační zpráva ÚVI (Ústavu vědeckých informací) 834/1993 nás seznamuje s charakterem potencionálních válek a dalším možným vojenskopolitickým vývojem ve světě. Část této zprávy v upravené podobě přinášíme i našim čtenářům.

Předpokládanými způsoby řešení otázek obrany ve 21. století se v současné době zabývají prognostici řady evropských států. Všeobecně se uvádí, že rozpad Sovětského svazu znamená, že v roce 1993 **neexistuje stát, který by mohl v globálním měřítku působit problémy demokratickým státům.** Neexistuje mocnost, jejíž vojáci by mohli de facto obsadit západní Evropu a která by byla

schopna svými jadernými zbraněmi zpusťt Ameriku, rozmístit své námořní síly ve všech světových mořích a dodávat zbraně a finanční prostředky svým „přátelům“ na všech kontinentech. Sovětský svaz jako protivník sice neexistuje, ale bezpečnostní situace není tak přehledná, jak se předpokládalo. Pád komunismu nepřinesl očekávané snížení počtu méně závažných příčin (nikoli globálních) pro vznik konfliktů. Těchto příčin začalo naopak přibývat.

Vysvětluje se to tím, že studená válka měla jeden pozitivní rys, a to svůj specifický „kázeňský řád“. Většina zemí v různé míře patřila k jednomu nebo druhému uskupení. Pokud příslušník jednoho uskupení zastával jiný názor než příslušník druhého, mohl se obrátit na vedoucí stát svého uskupení s žádostí o pomoc. Vzhledem k tomu, že vedoucí státy obou uskupení neměly zájem o vzájemná střetnutí (pokud se nejednalo o životně důležité otázky), vyzývaly ke zdrženlivosti. K válkám přesto docházelo, např. mezi Indií a Pákistánem, ale bylo to obvykle v těch částech světa, kde systém uskupení studené války byl nejméně pevný.

Tento systém podle názoru některých odborníků chránil stabilitu, a to nejen vztahů mezi státy, ale i uvnitř těchto států. Kterýkoli diktátor, kterému působili ve vlastní zemi potíže jeho oponenti, mohl oznámit představitelům vedoucího státu svého uskupení, že tito lidé podporují druhé uskupení (k čemu často docházelo), a dostal okamžitě k dispozici finanční prostředky, zbraně i vojenské poradce, aby se udržel u moci. Existovaly i výjimky - puče např. v Jižní Americe (protože v této části světa většina organizátorů pučů i jejich obětí stáli ve studené válce na stejné straně) i občanské války ve střední Africe. Bylo jich však mnohem méně ve srovnání s tím, k čemu mohlo dojít při jiném uspořádání světa.

Studená válka však skončila. V současné době se může ohrožená země obrátit o pomoc pouze jedním směrem, a to k alianci vyspělých demokratických států, které ve studené válce „zvítězily“. Na jejich pomoc se však příliš spoléhat nelze. Tyto státy dnes již nepovažují za nezbytné znepokojovat se v důsledku expanze komunistické moci a nemají zájem vměšovat se do konfliktů v zahraničí, v nichž by mohli zahynout jejich občané. **Vyspělé demokratické státy si uvědomují dosti pomalu, že v současné době mohou pouze ony stabilizovat situaci.**

To všechno má poněkud znepokojivé důsledky. Kterákoli země, pomýšlející na vydírání jiné, na obsazení části jejího území nebo získání části jejích ropných zisků, by z toho mohla zcela právem vyvodit, že šance na úspěch jsou v současné době daleko vyšší než v uplynulých 50 letech. Taková země by mohla pokládat za účelné zahájit agresivní akci dříve, než silné demokratické státy pochopí, že si nemohou dovolit ustavičně připouštět podobné jednání, aniž by viníka potrestaly.

Stejně nebezpečným způsobem by mohl na základě domácí nebo zahraniční výzvy reagovat kterýkoli diktátor. Vzhledem k tomu, že již neexistuje velmoc, kterou by mohl požádat o ochranu, mohl by se takový diktátor pokusit udržet u moci tím, že by svou armádu vyzbrojil řízenými střelami a jadernými hlavicemi, chemickými a biologickými zbraněmi aj. Tuto možnost potvrzuje i zjištění, že rozhodná porážka komunismu se proti očekávání nemění v rozhodné vítězství jeho protivníka - pluralismu a svět tudíž nestojí na prahu „ideologické jednotvárnosti“.

Současný svět je považován za značně neuspořádaný. V nejbližší budoucnosti budou zřejmě vedle úspěšně se rozvíjejících oblastí podporujících pluralismus existovat zbytky starého pořádku, kladoucí tvrdošíjný odpor. Státy, kterým se

nezdařil rychlý přechod ke „kapitalistickému blahobytu“, se mohou v důsledku zklamání uchýlit k nacionalismu nebo k politice náboženské nesnášenlivosti.

Vyspělé demokratické státy, které přicházejí do styku s touto novou realitou, nepocítují nezbytnost reagovat na každý otřes, který přináší. Budou však zřejmě muset být připraveny zasáhnout v okamžiku, kdy zjistí, že by mohly v důsledku podobného otřesu utrpět vážné škody. Jistě budou mít zájem o záruky, že budou např. stejně jako dříve moci dovážet suroviny, které potřebuje jejich ekonomika. Lze předpokládat, že budou ochotny ochránit slabší demokratické státy, a je možné, že budou považovat za nezbytné velmi rychle zasáhnout, ukáže-li se, že nějaký bezvýznamný nesouhlas s mocností vyzbrojenou řízenými střelami hrozí vážnou konfrontací.

Válečná mapa příštích 20 let

V současné době by údajně bylo možné zhruba nakreslit „válečnou mapu světa“, do které by byly zaneseny regiony, v nichž by mohly vzniknout v příštích 20 letech války nebo ozbrojené konflikty. Tyto války by měly však být rozděleny na „potenciální války diktované zájmy“ a na „potenciální války diktované svědomím“.

■ Potenciální války „diktované zájmy“

Pokud jde o potenciální války „diktované zájmy“, nepředpokládá se, že by nějaké větší nebezpečí pro zájmy ostatních představovala **Jižní Amerika**. Totéž se týká **Afriky** na jih od Sahary, pokud se některý nenasytný diktátor nerozhodne zmocnit nerostných dolů na jihu kontinentu.

Část Asie, rozkládající se na jih od Himálaje, patří k regionům s nejnižší stabilitou vnitropolitické situace. Situace je v něm sice krajně složitá, ale tento region nebude mít větší význam, pokud tamější události neohrozí současnou podobu globálního poměru sil. Mohlo by k tomu dojít v důsledku vzniku čínsko-indické aliance, která by se zaměřila i na bývalou sovětskou Asii.

Podle situace v roce 1993 lze na uvažované „válečné mapě“ jako nebezpečné označit dva regiony světa, v nichž by mohlo dojít k válkám diktovaným zájmy. Jedním z nich je **Korejský poloostrov**. Pokud severní Korea vyrobí jadernou zbraň, může se vyostřit situace v celé Asii. Druhým je **muslimská oblast**, zahrnující jihozápadní Asii a severní Afriku, kde se mísí zájmy související s ropou, islámem a tradičními nepříteli přátelskými vztahy k Západu.

■ Potenciální války „diktované svědomím“

V poslední době se světové společenství mohlo přesvědčit o tom, že za hranicemi demokratických států může docházet k událostem, které nepředstavují bezprostřední nebezpečí pro zájmy demokracie, ale které jsou tak závažné, že je nelze ignorovat. Aby se zamezilo vážným důsledkům, je třeba zahájit vojenské akce. Jedná se o tzv. války diktované svědomím.

K tomu, co se děje v bývalé Jugoslávii, podle názoru západoevropských odborníků dojde - a již dochází - i v ostatních částech „postkomunistického světa“. K analo-

gickým událostem např. již odedávna dochází v Africe a některých oblastech Asie. Předpokládá se, že podobných krizí bude stále více. Čím více jich však bude, tím větší je pravděpodobnost, že nakonec bude nutno se rozhodnout ve prospěch záchrany strádajících a zaplatit příslušnou cenu za spravedlivou věc. V opačném případě by demokratické státy mohly jednoho dne zjistit, že připustily rozpad světa na dvě části - na prosperující a strádající.

Na „válečné mapě světa“, by regiony, v nichž by mohlo dojít k válkám „diktovaným svědomím“, zahrnovaly podstatně větší oblasti, než „vátky diktované zájmy“. K válkám „diktovaným svědomím“ může dojít z nejrůznějších důvodů. Nejrozsáhlejším apelem na svědomí se pravděpodobně stane apel podobný tomu, který vyšel z bývalé Jugoslávie. Regiony, v nichž se může opakovat Sarajevo, nejsou ohraničeny postkomunistickým světem. Patří mezi ně i rozsáhlé oblasti Afriky a Asie a mohly by se jimi stát i některé oblasti Jižní Ameriky. Ke krutostem, které si navzájem působí různé skupiny obyvatelstva a které v bývalé Jugoslávii apelují na svědomí světové veřejnosti, dochází prokazatelně tehdy, když se státní hranice neshodují s pomyslnými hranicemi rasové nebo náboženské příslušnosti.

■ Scénáře možného vývoje uspořádání světa

Současné uspořádání světa by se v případě, že by se nepodařilo zastavit šíření zbraní hromadného ničení, mohlo podstatně změnit. Jestliže by přibližně deset zemí mělo k dispozici řízené střely s jadernými nebo biologickými hlavicemi, pak by se staly všechny výše uvedené úvahy o válkách diktovaných zájmy nebo svědomím bezpředmětnými.

Existují i další možné příčiny změny uspořádání světa, např. rozhodnutí Číny stát se světovou velmocí. Její kroky by mohly přinejmenším zmařit snahy o využití OSN jako nástroje nového světového pořádku. Čína by v tomto případě zřejmě nesdílela názory dalších čtyř stálých členů Rady bezpečnosti a k demonstrování své opozice by začala využívat práva veta. „Nová“ Čína by zřejmě usilovala o vedoucí postavení mezi zeměmi, které vystupují proti tomu, aby zásady zachování míru stanovovali Američané, Evropané a Japonci. Tohoto postavení by mohla dosáhnout i dodávkami řízených střel s jadernými hlavicemi, kterými uvedená země v dané době ještě nebudou disponovat.

Modernizace výzbroje Japonska, k níž by mohla dát podnět nová podoba Číny nebo severní Korea (v případě, že by získala jadernou zbraň), by vyvolala značnou nevoli v Americe a v Evropě. To by mohlo zmařit naději na zachování tří základních ekonomických seskupení ve světě v rámci „komplexu“, jehož činnost je regulována jednoduchými tržními zásadami. Podobný vývoj událostí by nepochybně skončil s ideou, že Amerika, Evropa a Japonsko mohou společně „utvářet charakter“ 21. století.

Návrat Ruska k „protizápadní“ politice může být považován ve srovnání s předchozími možnými příčinami změny uspořádání světa ze nejméně pravděpodobný mj. i z toho důvodu, že ekonomika Ruska příliš potřebuje pomoc od spřátelených demokratických států. Vzhledem k některým projevům iracionálnosti v Rusku však ani tuto možnost nelze vyloučit.

Pokud se podaří nepřipustit plné rozvinutí žádné z uvedených příčin, mohl by být vývoj událostí v 21. století poměrně klidný. Podle odborníků však bude třeba dobře zvážit, za jakých okolností bude nutno války přesto vést a jaký charakter by měly mít k tomu potřebné ozbrojené síly a jejich výzbroj.

Kategorie potenciálních válek

Dějiny válek 20. století byly v podstatě dějinami bitev, které probíhaly v Evropě. V 21. století bude zřejmě situace zcela jiná. Podle názoru představitelů ministerstev zahraničních věcí a tvůrců politiky v Americe a v Evropě dochází ve světě ke dvěma různým kategoriím válek, pro jejichž vedení jsou potřebné dva zcela odlišné typy ozbrojených sil.

Ve válkách první kategorie bude protivník údajně mít silné konvenční ozbrojené síly (1. typ ozbrojených sil). Ve válkách druhé kategorie bude proti demokratickým státům stát neobvyklá kombinace dobře vycvičených vojáků a nepravidelných sil s nejrůznější výzbrojí, počínaje nevelkým množstvím účinných moderních zbraní a konče „hráběmi a vidlemi“ (2. typ ozbrojených sil). Války diktované zájmy budou zřejmě patřit mezi války první kategorie, neboť agrese, působící škody na materiálních zájmech demokratických států, začnou být údajně organizovány vládami disponujícími konvenčními ozbrojenými silami. Války diktované svědomím budou podle předpokladů zpravidla patřit do válek druhé kategorie, neboť budou v podstatě důsledkem výbuchů nenávisti z důvodů etnických nebo náboženských.

Bez ohledu na uvedené prognózy nepovažují odborníci existenci dvou různých typů ozbrojených sil za nezbytnou. Při bližším studiu války druhé kategorie, kterou někteří odborníci nazývají „subkonvenční“ a jiní „válkou bez front“, se lze přesvědčit o tom, že ozbrojené síly určené k vedení válek první kategorie by s největší pravděpodobností byly dostatečně účinné i ve většině válek druhé kategorie.

Termín „subkonvenční válka“ nebo „subválka“ zahrnuje:

- **mírové operace** za situace, kdy protivníci víceméně uzavřeli příměří, ale navzájem si nedůvěřují, a proto zvou vojska jiných zemí, aby pomohla nastolit mír,
- **záchranné operace** (varianta mírových operací, např. dodávky potravin a léků do Bosny a Somálska) za situace, kdy bojující strany sice ještě zcela nezastavily vzájemná střetnutí, ale jsou připraveny zastavit palbu na dobu dostatečnou pro dopravu humanitární pomoci k civilnímu obyvatelstvu,
- **rozmístění zahraničních vojsk pověřených kontrolou situace** za podmínek, kdy se dále bojuje, ale počty narušitelů míru nejsou vysoké a mír lze obnovit zavedením kontroly situace (např. postup Anglie v Severním Irsku, Španělska v Baskicku a Sýrie v Libanonu),
- **válečné operace** (vojenský zásah) za podmínek, kdy jsou počty dobře vyzbrojených narušitelů míru vysoké a pouhá kontrola situace by byla neúčinná.

V případě zejména válečných operací je nezbytné, aby se vyspělé demokratické státy rozhodly přistoupit na oběti ještě dříve, než budou zahájeny válečné operace, a to bez ohledu na použité prostředky. Pokud demokratické státy zvýší své rozpočty vyčleněné na výzkum a vývoj, může se jejich technologická převaha nad potenciálními agresory dále zvýšit. Bez ohledu na využití moderní techniky se ani

jedna z potenciálních válek neobejde bez ztrát. Nejdůležitější otázkou zůstává, zda budou vlády vyspělých demokratických států ochotny riskovat životy vojáků v podobných válkách.

Základní obranné síly v západní Evropě v roce 2000

Tabulka

Síly a prostředky		Francie	SRN	Velká Británie	Itálie	Španělsko
Početní stavy	Pozemní vojsko	225 000	255 400	116 000	177 500	110 000
	Voj. letectvo	63 900	32 200	55 000	43 580	37 000
	Voj. námořnictvo	88 600	82 400	75 000	66 000	35 000
Strategické síly	Nosiče	6 ponorek s ŘS (K 4 a K 45) 18 řízených střel		4 ponorky s ŘS (TRIDENT)		
	Počet hlavic	asi 500		asi 500		
Tanky		800	asi 2000	asi 600	asi 600	795
Bojové letouny		375	asi 400	350	asi 250	250
Vojenské námořnictvo	Letadlové lodě	2 letadlové (1 s jaderným pohonem) 1 vrtulníková		3 let. ^{*)}	1 let. ^{*)}	1 let. ^{*)}
	Hladinová plavidla	38	18	40	24	15
	Ponorky	10 (6 s jaderným pohonem)	16	16 (12 s jaderným pohonem)	8	8

Poznámka:

^{*)} letadlové lodě pro letouny s krátkým vzletem a svislým přistáním

Politici činitelé mohou prosazovat názor, že jedna z forem „subkonvenčních válek“ - komunistická partyzánská hnutí - se již historicky přežila. Tato hnutí, sloužící za příklad pro všechny „subkonvenční války“, poté, co jedno z nich zajistilo vítězství nad Američany ve Vietnamu, se vyznačovala vysokým taktickým mistrovstvím, vhodnou výzbrojí a maximální úrovní „morálního ducha“. Nicméně ideologie, na níž

byla tato hnutí založena, zanikla, a Rusko již těmto hnutím nedodává zbraně. S výjimkou několika oblastí na světě (např. Peru, jejíž „Světla stezka“ se již také netěší bývalé prestiži) komunistické partyzánské hnutí neexistuje.

Vyvstává otázka, co se stane, vrátí-li se Rusko k vojenské politice bývalého SSSR. Za příznivých okolností může svět další vývoj situace předvídat na 5 let dopředu. Nicméně vývoj a výroba nového tanku nebo bojového letounu typu např. Tornado může trvat 10 až 15 let. Metoda rychlejšího přezbrojení je označována jako „rekonstrukce ozbrojených sil“.

Z uvedeného vyplývá **nezbytnost investovat neomezené finanční prostředky do výzkumu a vývoje** pro zajištění schopnosti v případě potřeby okamžité nebo co nejrychleji přistoupit k výrobě nové vojenské techniky. Převládá názor, že pro některé typy výzbroje by bylo užitečné výrobu zavést a výrobní linky udržovat „v omezeném provozu“. Odborníci uvádějí, že v tomto případě je sice třeba počítat s mimořádně vysokými náklady na výrobu jedné jednotky výzbroje, ale na druhé straně je zřejmé, že v případě nutnosti neočekávaně zvýšit výrobu by to vedlo ke značným časovým úsporám. Pro některé typy zbraní, např. pěchotní zbraně a obrněné transportéry, je účelné objednat kovoobráběcí stroje nezbytné pro jejich výrobu a na to se omezit, dokud nedojde ke krizi.

Existují však i jiné možnosti. Za značně perspektivní jsou označovány „síly zvláštního určení“. Za zajímavý je považován návrh, podporovaný i bývalým velitelem mírových operací OSN B. Urquartem, vytvořit malou dobrovolnickou armádu OSN (určitou variantu francouzské cizinecké legie), tj. dobře vycvičenou mezinárodní dobrovolnickou jednotku v souladu s článkem 43 Charty OSN, podle něhož mohou členské státy poskytnout svá vojska Radě bezpečnosti OSN. Tyto síly by měly být nasazovány pouze s jejím souhlasem. Toto řešení by údajně mohlo kompenzovat současnou přirozenou neochotu vlád jednotlivých států vyslat vlastní vojáky do situací, které bezprostředně neohrožují bezpečnost těchto států.

Zachování „jaderného deštníku“

Ze šesti států, které prokazatelně vlastní jaderné zbraně, tři (USA, Francie a Velká Británie) lze společně považovat za vítěze ve studené válce. Současné Rusko je stoupencem jejich idejí a vystupuje v úloze žadatele o kapitál. Čína projevuje maximální opatrnost. Řízené střely Izraele nejsou namířeny proti demokratickým státům. Existuje naděje, že Indie a Pákistán, stojící na prahu vlastnictví jaderné zbraně, od nich upustí. JAR odmítá systém apartheidu, který byl donedávna důvodem rozhodování o vlastnictví jaderných zbraní. Tento stav a optimistické prognózy však neopravňují k odmítání dalších úvah o problematice jaderných zbraní.

Jaderné mocnosti prokázaly, že výrobu jaderné pumy lze utajit. Nedávno bylo zjištěno, že jaderné zbraně si hodlají opatřit další dva státy - Irák a severní Korea. Předpokládá se, že budou následovat i jiné. Hlavní příčinou snah o získání jaderných zbraní v období po studené válce se stala touha po schopnosti určité soutěže s vítězi v této válce.

V současné době je třeba najít odpověď na otázku, kolik bojových hlavic potřebují demokratické státy a má-li smysl vlastnit v nově uspořádaném světě „protijaderný deštník“.

Po snížení, na kterém se dohodly USA a Rusko, mají mít USA v roce 2003 maximálně 3500 bojových hlavic. Ve stejné době má jak Francie, tak Velká Británie disponovat 300 až 400 bojovými hlavicemi (s nejvyšší pravděpodobností rozmístěnými na ponorkách).

Jaderné síly Ruska však v žádném případě nemají být srovnatelné s jadernými silami USA. Řízené střely, kterými jsou vyzbrojené ruské ponorky, jsou méně přesné, ponorky lze snadno zjistit, protože USA disponují kvalitnějšími hydrolokátory.

● Je nesporné, že **USA disponují zaručenou možností zasazení druhého úderu**, zatímco Rusko si tím zatím nemůže být jisto. Podle názoru odborníků ani jeden z případných nástupců Borise Jelcina v žádném případě nepřipustí zničení své země v důsledku rozpoutání jaderné války Ruskem. Totéž lze říci o Číně s jejím mnohem skromnějším arzenálem jaderných zbraní, z nichž sotva desetina by byla schopna dosáhnout USA nebo Evropy.

● **Rusko** zřejmě toto schéma neporuší. Systém inspekci, který se USA a Rusko rozhodly vzájemně uplatňovat, je nepochybně schopen odhalit jakýkoli nový pokus o výrobu bojových hlavic a zařízení na výrobu řízených střel v Rusku.

● **Čína** by zřejmě dokázala vývoj a výrobu jaderných zbraní utajit lépe než Rusko. V každém případě existuje možnost, že by mohla v blízké budoucnosti získat status velmoci.

● **Asie a Afrika**, Rusko a Čína však nejsou považovány za nejproblematictější. Nebezpečí, které hrozí od konce studené války, spočívá v tom, že vlastnictví jaderných zbraní by některé asijské a africké státy mohly využít k zahraničněpolitickým i vnitropolitickým postupům, které by byly pro ostatní státy nepřijatelné. Jak ukázal příklad Iráku a severní Koreje, mohou tyto vlády v úsilí o získání jaderných zbraní prokázat značnou vynalézavost. Přitom neexistuje globální systém inspekci, který by mohl podobnému vývoji zabránit.

Jaderný potenciál, o který uvedené země usilují, není velký (10 až 12 bojových hlavic). **Ve srovnání s americko-evropským jaderným potenciálem jde o množství zanedbatelné.** Skutečností ale zůstává, že i při vlastnictví tak nízkého počtu jaderných zbraní by bylo mnohem riskantnější než v současné době pohrozit těmto státům vysláním expedičních sil, které by je odradily od agrese nebo terorizování vlastního obyvatelstva.

Vyspělé demokratické státy by měly v tomto případě **dvě možnosti reakce**. První z nich by bylo odpálení vlastních řízených střel s konvenčními hlavicemi a zničení jaderných hlavic ještě před jejich použitím (na zemi). Namísto tohoto riskantního zasazení úderu jako první by demokratické státy však zřejmě daly přednost zničení jaderných hlavic protivníka až po případném odpálení jeho řízených střel.

V těchto nových podmínkách nabývá technologie **ničení řízených střel s jadernými hlavicemi po odpálení** (ve vzduchu) na významu. Uvádí se, že pokud protiletadlové řízené střely staršího typu Patriot dokázaly zničit ve vzduchu více než čtvrtinu iráckých řízených střel Scud lze předpokládat, že další vývoj mikro-

čipů zabezpečí potřebnou 100% účinnost. Čidla zaznamenávající odpálení útočných řízených střel budou zřejmě rozmístována v kosmu, avšak samotné „protirakety“ budou odpalovány ze země. Je známo, že vývoj a výroba pozemních protiraketových zbraní je snadnější a levnější než kosmických a lze je mnohem rychleji zařadit do výzbroje.

Kosmické protiraketové zbraně mohou zaujmout místo ve výzbroji až tehdy, prokáže-li se, že jsou skutečně tak efektivní, jak se domnívají jejich stoupenci, a že jejich vývoj a výroba nejsou příliš nákladné. Rusko a ČLR jako vlastníci útočných řízených střel velkého dosahu by zřejmě neprojevovaly nad tímto vývojem přílišné nadšení a měly by možnost se buď přidat k odpůrcům řízených střel s jadernými hlavicemi, nebo se vzhledem k podstatnému snížení hodnoty jejich jaderné síly ocitnou v nevýhodném postavení. Pro blízkou budoucnost se však předpokládá, že protiraketová obrana bude pozemní.

Nová vojenskopolitická aliance

Prognostici si v současné době kladou otázku, kdo bude schopen v budoucnosti zabezpečit zachování míru ve světě. Došli k závěru, že to s největší pravděpodobností nebude OSN, a to z následujících důvodů.

Prozatím se současným mocnostem dařilo o společných postupech pro zachování míru ve světě dosahovat dohod na půdě OSN. Nedá se však počítat s tím, že tomu tak bude i nadále. Z pěti současných členů Rady bezpečnosti OSN, kteří mají právo veta, např. v Číně vládne stále pouze jedna politická strana a její cíle se v mnoha ohledech neshodují s cíli demokratických států. Rusko sice už nedělí od demokratických států ideologie, ale i jeho zájmy a názory se často liší od zájmů a názorů ostatních členů Rady bezpečnosti. Předpokládá se, že jak ČLR, tak Rusko, budou v budoucnu využívat práva veta. Jestliže se Rada bezpečnosti rozšíří a zvýší se počet států s právem veta, situace se dále zkomplikuje. Obtížnější bude i proces schvalování různých akcí OSN.

Na schopnost OSN zabezpečit zachování míru ve světě se v budoucnu nebude možné plně spolehnout. Tím problémem se pravděpodobně budou muset zabývat zejména ty státy, které na základě praktických zkušeností došli k závěru, že jejich názory na mír jsou v podstatě shodné a že jsou schopny při jejich realizaci spolupracovat. Na základě stavu v roce 1993 jsou za takové státy považovány USA, evropské vyspělé demokratické státy a Japonsko. Japonsko může být považováno za člena této aliance s některými výhradami vyplývajícími z jeho zeměpisné polohy - v regionu, jehož státy zatím ještě nejsou připraveny uznat skutečnost, že bývalý protivník se může stát spojencem a ochráncem.

Složení nové aliance, která bude řešit problémy postkomunistického světa, bude muset být zpočátku velmi podobné složení svazku, jehož úsilí vedlo k porážce komunismu. Pro společné řešení problému se považuje za vhodné zachovat již osvědčené spojení Severní Ameriky a vyspělých evropských demokratických států. K tomu dřívějšímu jádru by bylo možné připojit řadu států severní a střední Evropy, Japonsko (pro plnění vybraných úkolů) a popř. některé další státy tichomořské oblasti a Mexiko. O připojení Ruska se zatím v první fázi neuvažuje. Za důležitější

než složení se však považují principy vzniku nové aliance. Principy, které platily v NATO, zřejmě nebude možné využít beze změn.

Evropa musí být údajně přesvědčena o tom, že její spojení s USA musí být stejně pevné a spolehlivé, jako v době, kdy byl protivníkem SSSR. Region od Íránu po Maroko, který se pravděpodobně stane ohniskem válek diktovaných zájmy, leží nedaleko Evropy. Oblasti, kde dochází k etnickým nepokojům a které se zřejmě velmi brzy stanou ohnisky válek, zahrnují i rozsáhlé části Evropy. Problémy, které by budoucí vývoj mohl Evropě způsobit, jsou v USA považovány za mnohem méně znepokojivé, než byla studená válka. Proto bude problematictější než dříve přesvědčit USA, že je nezbytné, aby vyslaly vojáky a vydávaly finanční prostředky na ochranu Evropy.

Podle názoru odborníků existují **dva negativní rysy současné struktury NATO**. Za první z nich je považována skutečnost, že NATO většinou působí jako „jednosměrná ulice“. Američané poskytují demokratické Evropě významné bezpečnostní záruky, ale nedostávají téměř žádnou protihodnotu, s výjimkou uspokojení, které jim poskytuje samotná životaschopnost tohoto kontinentu. Druhým negativním rysem je údajně to, že podle názoru Evropanů s nimi USA nikdy nejednaly jako s rovnocennými partnery. Za příčinu existence těchto negativních rysů je považován výlučně regionální charakter NATO.

Nová aliance by tyto negativní rysy údajně neměla mít, neboť by již nebyla založena na nerovnováze mezi „ochráncem a chráněncem“, nýbrž na respektování vzájemné potřeby všech členských států. Její **globální cíl by spočíval ve vojenské efektivnosti demokracie**. Demokratickým státům by měla poskytovat nejširší možnosti ochrany jejich zájmů.

-RED-

KBSE a mírové operace

Transformace mezinárodního řádu po skončení studené války s sebou naneštěstí přinesla oživení extrémního nacionalismu a rostoucí nestability a nepřátelství v mnoha částech světa. Mezinárodní společenství musí v této souvislosti omezovat narůstající neklid a řešit všechny rozpory, které se v dnešním světě objevují. Největší část odpovědnosti za naplnění tohoto úkolu padá na OSN. V udržování má OSN rozsáhlé a dlouholeté zkušenosti a je správné, že regionální organizace, jakou je KBSE (Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě) tyto zkušenosti využívají a přizpůsobují je novým lokálním podmínkám.